

Asia C-208/21

Ennakkoratkaisupyynnöstä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukaisesti laadittu tiivistelmä

Jättämispäivä:

23.3.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varsovan Warszawa-Wolan kaupunginosan piirioikeus, Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

1.6.2020

Kantaja:

K.D.

Vastaaja:

Towarzystwo Ubezpieczeń Z S.A.

Pääasian kohde

Velkomuskanne, joka perustuu siihen, että ilmoituksen liittyä ryhmävakuutus sopimukseen väitetään olevan pätemätön sopimattoman kaupallisen menettelyn soveltamisen vuoksi.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Direktiivin 2005/29/EY mukainen sopimattoman kaupallisen menettelyn käsitteen soveltamisala; vastuun henkilöllinen soveltamisala; oikeus vaatia sopimuksen pätemättömäksi toteamista kansallisen lainsäädännön nojalla; epäselvä vakioehto direktiivin 93/13 asiayhteydessä.

Ennakkoratkaisukysymykset

”1. Onko direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä 2 artiklan d alakohdan kanssa, tulkittava siten, että siinä keskitetään sopimattoman markkinakäytännön käsitteen merkitys ainoastaan niihin seikkoihin, jotka liittyvät sopimuksen tekemiseen ja tuotteen esittelyyn kuluttajalle, vai tulkitaanko direktiivin soveltamisalan ja siten sopimattoman markkinakäytännön käsitteen tarkoittavan myös sitä, että sellainen elinkeinonharjoittaja, joka on tuotteen suunnittelija, laatii harhaanjohtavan vakioehdon, joka on toisen elinkeinonharjoittajan valmisteleman myyntitarjouksen toimivuuden perusta eli ei suoraan liity tuotteen saattamiseen markkinoille?

2. Jos ensimmäisen kysymyksen vastataan myöntävästi, onko katsottava, että elinkeinonharjoittaja, joka on direktiivin 2005/29/EY perusteella vastuussa sopimattoman markkinakäytännön soveltamisesta, on se elinkeinonharjoittaja, joka vastaa harhaanjohtavan vakioehdon sanamuodosta, vaiko elinkeinonharjoittaja, joka tällaisen vakioehdon perusteella esittelee tuotteen kuluttajalle ja on suoraan vastuussa tuotteen saattamisesta markkinoille, vai onko katsottava, että direktiivin 2005/29/EY perusteella molemmat elinkeinonharjoittajat kantavat vastuun?

3. Onko direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 2 kohta esteenä sellaiselle kansallisen oikeuden säännökselle (kansallisen oikeuden tulkinnalle), jossa myönnetään kuluttajalle oikeus vaatia, että kansallinen tuomioistuin toteaa pätemättömäksi elinkeinonharjoittajan kanssa tehdyn sopimuksen, jonka mukaan suoritukset vastavuoroisesti palautetaan, jos kuluttajan sopimuksen tekemistä koskevaan tahdonilmaisuu on vaikuttanut elinkeinonharjoittajan sopimaton kaupallinen menettely?

4. Jos kolmanteen kysymyksen vastataan myöntävästi, onko katsottava, että asianmukainen oikeudellinen perusta arvioida elinkeinonharjoittajan toimintaa, joka perustuu käsittämättömän ja epäselvän vakioehdon käyttämiseen suhteessa kuluttajaan, on direktiivi 93/13, ja onko tämän johdosta direktiivin 93/13 5 artiklassa säädetty edellytys laatia sopimusehto selvin ja ymmärrettävin ilmaisin tulkittava siten, että kuluttajien kanssa tehdyissä vakuutusrahastoon sidotuissa vakuutus sopimuksissa kyseisen edellytyksen täyttää sellainen sopimusehto, jota ei

ole neuvoteltu erikseen ja jossa ei määritellä suoraan sijoitusriskin laajuutta vakuutus sopimuksen kestoaikana ja jossa ainoastaan ilmoitetaan mahdollisuudesta menettää osa maksetusta ensimmäisestä vakuutusmaksusta ja juoksevista vakuutusmaksuista, jos vakuutuksesta luovutaan ennen vakuutuskauden päättymistä.

Unionin oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY (sopimattomista kaupallisista menettelyistä annettu direktiivi; jäljempänä direktiivi 2005/29/EY) 2 artikla, 3 artikla, 5 artikla, 11 artikla ja 11a artikla;

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (jäljempänä direktiivi 93/13) 3 ja 5 artiklat

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Sopimattomien markkinakäytäntöjen torjumisesta 23.8.2007 annetun lain (ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym; jäljempänä sopimattomien markkinakäytäntöjen torjumisesta annettu laki) 2 §, 4 § ja 12 §

23.4.1964 annetun siviililain (kodeks cywilny; jäljempänä siviililaki) 6 §, 58 §, 84 §, 88 §, 361 §, 415 §, 805 § ja 808 §

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantaja K.D. nosti 10.1.2018 kanteen, jossa hän vaati, että vastaaja Towarzystwo Ubezpieczeń Ż spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä (jäljempänä myös vakuutusyhtiö Ż), velvoitetaan maksamaan 40 225,43 Puolan złoty (PLN) lakisääteisine viivästyskorkeineen 7.5.2017 alkaen maksupäivään asti ja että hänen oikeudenkäyntikulunsa korvataan.
- 2 Kantaja esitti vaatimuksensa tueksi useita perusteita kuten muun muassa väitteen siitä, että ilmoitus liittymisestä ryhmähenkivakuutus sopimukseen (kuoleman- ja elämänvaravakuutus), joka on sidottu L-nimiseen vakuutusrahastoon (jäljempänä myös vakuutusrahasto L.), jonka ovat tehneet vakuutusyhtiö Ż spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, ja Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, (jäljempänä myös Bank Y.), on pätemätön, sekä väitteen, että vastaaja on soveltanut harhaanjohtavaa sopimatonta markkinakäytäntöä, ja esitti molempien

väitteiden tueksi samat tosiseikat ja vakuutuksen L ehtoihin sekä vakuutusrahasto L:n sääntöihin (jäljempänä rahaston säännöt) sisältyvän tuotteen kuvauksen.

- 3 Käsiteltävä riita syntyi siitä, että kantajana oleva kuluttaja liittyi L-nimiseen vakuutusrahastoon sidottuun ryhmähenkivakuutussopimukseen (kuoleman- ja elämänvaravakuutus), jonka olivat tehneet vakuutusyhtiö Z. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, ja Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä.
- 4 Vakuutusyhtiö Z. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, oli sopimuksessa vakuutuksenantaja. Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, oli vakuutuksenottaja. Kantaja oli siinä vakuutettuna. Kantaja kuului vakuutusturvan piiriin 10.1.2012 alkaen. Sovitun vakuutuskauden pituus oli 15 vuotta. Sopimukseen liittymisen vuoksi kantajan oli maksettava ensimmäinen vakuutusmaksu määrältään 20 250 PLN ja juoksevia kuukausittain maksettavia vakuutusmaksuja määrältään 612 PLN. Kantaja maksoi vakuutuksenantajan tilille tämän perusteella yhteensä 58 806 PLN. Sopimukseen sovelletaan vakioehtoja, joita ovat vakuutuksen ehdot, taulukko maksuista ja vakuutusmaksujen rajoista sekä vakuutusrahaston säännöt.
- 5 Vakuutuksen ehtojen, taulukon maksuista ja vakuutusmaksujen rajoista ja rahaston sääntöjen sisällön mukaan sopimuksen tarkoituksena oli vakuutetun varojen kerääminen ja sijoittaminen käyttäen jaettua vakuutusrahastoa. Sääntöjen mukaan vakuutusrahasto muodostui ensimmäisen vakuutusmaksun ja juoksevien vakuutusmaksujen, joista oli vähennetty hallinnolliset maksut, pohjalle. Sopimuksen alussa maksettu ensimmäinen vakuutusmaksu oli 20 prosenttia sijoitetusta vakuutusmaksusta eli kaikkien vakuutusmaksujen yhteismäärä, josta oli vähennetty maksut, jotka kantajan olisi maksettava sopimuksen koko kestoaikana. Sopimuksen perusteella sijoitetun vakuutusmaksun määrä oli 101 250 PLN. Se saatiin kertomalla juokseva vakuutusmaksu, josta oli vähennetty hallinnollinen maksu, ja sopimuskuukausien määrä, lisättynä lisäksi ensimmäisellä vakuutusmaksulla (eli 612 PLN, josta vähennettiin hallinnollinen maksu, x 15 vuotta x 12 kuukautta + 20 prosenttia). Rahaston tarkoituksena oli lisätä rahaston varojen määrää sen investointipankki BV:n liikkeelle laskemiin todistuksiin sijoittaman määrän kasvun kautta ja sijoitettua vakuutusmaksua vastaavan määrän 100-prosenttinen suoja, mutta vakuutuksenantaja ei taannut näiden tavoitteiden saavuttamista.
- 6 Sopimuksen 15-vuotisen voimassaoloajan päätyttyä kantaja saisi elossa olon johdosta vakuutusetuuden, joka vastaisi määrältään tilin lunastuspäivän mukaista arvoa, joka määritettäisiin rahaston sääntöjen perusteella. Sääntöjen 4 §:n 5 momentin mukaan tilin arvo lunastuspäivänä laskettiin 3 kohdassa tarkoitettujen todistusten perusteella. Vastuuajan päättymispäivänä todistuksen tuoton piti turvata sijoitettua vakuutusmaksua vastaava nimellisarvo (eli 101 250 PLN) ja toteuttaa sääntöjen 3 §:n 2 momentin mukainen tavoite (eli vakuutusrahaston varojen määrän kasvu) ellei vakuutuksenantaja taannut rahaston sääntöjen 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua sijoitustavoitteen saavuttamista. Lisäksi maksu suoritettaisiin, jos joku seuraavista riskeistä ei toteudu: liikkeeseenlaskijan

luottoriski (ymmärrettynä mahdollisuutena, että liikkeeseenlaskija ei pysty pysyvästi tai tilapäisesti hoitamaan velkaa, mukaan lukien lunastamaan liikkeeseen laskettuja todistuksia); riski, että tuottoa ei saada, koska vakuutusrahaston tuotto riippuu todistusten arvon muutoksesta eikä sitä ole määritetty ennalta; riski, että osa maksetusta ensimmäisestä vakuutusmaksusta ja juoksevista vakuutusmaksuista, joista perittiin hallinnollinen maksu, menetetään, jos vakuutuksesta luovutaan ennen vakuutuskauden päättymistä.

- 7 Indeksien arvon laskutapaa ei määritelty sopimuksessa. Lisäksi kyseinen indeksi voitiin korvata korvaavalla indeksillä, jos alkuperäinen indeksi lakkautettaisiin. Sopimuksessa ei määritelty korvaavan indeksin laskutapaa eikä siinä myöskään tarkennettu sitä, milloin alkuperäinen indeksi voitaisiin lakkauttaa, eikä sitä, kuka tekisi tältä osin päätöksen.
- 8 Kantajalla oli oikeus irtisanoa sopimus ennen 15-vuotisen sopimuskauden päättymistä. Tällaisessa tapauksessa vakuutusenantaja sitoutuisi niin sanottuun täysimääräiseen lunastukseen. Vakuutusenantaja maksoi silloin vakuutetulle määrän, joka vastaa tilin arvoa, josta on vähennetty selvitysmaksu, joka on 80 prosenttia varoista, jos sopimus irtisanottiin sopimuksen voimassaoloajan ensimmäisenä, toisena tai kolmantena vuonna. Jos sopimus irtisanottiin seuraavina voimassaolovuosina, selvitysmaksu pienenisi vastaavasti niin, että kuudentena vuonna se olisi 50 prosenttia ja kymmenentenä vuonna 20 prosenttia.
- 9 Selvitysmaksu piti laskea ja periä prosenttiosuutena taulukon maksuista ja vakuutusmaksujen rajoista mukaisesti rahaston lunastettujen osuuksien arvosta. Tilin arvo tarkoitti tilille hankittujen rahaston osuuksien juoksevaa lukumäärää, joka kerrottiin tällaisen osuuden kyseisen päivän mukaisella arvolla. Rahaston osuuksien arvo laskettiin siten, että koko rahaston nettovaroiden arvo jaettiin rahaston kaikkien osuuksien lukumäärällä. Se, miten laskettiin koko vakuutusrahaston nettovaroiden arvo, määrättiin säännöissä, joiden mukaan se perustui markkina-arvoon, joka sallii arvon luotettavan kuvaamisen noudattaen arvon määrittämisessä varovaisuusperiaatetta. Sopimuksessa ei määritelty kuitenkaan periaatteita, joiden mukaan vakuutusrahaston osuuksien arvo määritettiin, eikä periaatteita, joiden mukaan koko rahaston nettovarot määritettiin. Sopimuksessa ei määritelty myöskään niiden obligaatioiden/todistusten arvon määrittäystä koskevia periaatteita, joihin rahaston varat sijoitettaisiin.
- 10 Ensimmäinen vakuutusmaksu muunnettiin rahaston osuudeksi tiukasti sopimuksessa määritellyn 200 PLN:n suuruisen osuuden alkuarvon muuntokertoimen mukaan. Tilin seuraavien toimien yhteydessä, eli kun kuukausittaisten juoksevien vakuutusmaksujen maksaminen oli alkanut, varojen muuntaminen rahaston osuudeksi ja kaikkien vakuutetun (mukaan lukien kantajan) tilille merkittyjen osuuksien arvon muuntaminen suoritettiin kantajalle tuntemattomalla tavalla. Vakuutuksen ehdoissa kuten ei rahaston säännöissäkään ei ilmoitettu syytä, miksi osuuksien arvo laski ensimmäisen hankinnan jälkeen 200 PLN:stä 147,38 PLN:ään ja myöhemmin jopa 31,93 PLN:ään.

- 11 Kantaja liittyi edellä mainittuun vakuutus sopimukseen Bank Y. spółka akcyjnan välityksellä.
- 12 Vakuutusrahaston varat sijoitettiin investointipankki BV:n liikkeelle laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjoihin. Rahaston yksittäisen osuuden arvon ja näin ollen vakuutetun sijoituksen arvon määräsi näiden varojen (eli strukturoitujen joukkovelkakirjojen) arvo, ei perusindeksien arvo. Strukturoidut joukkovelkakirjat koostuivat (joukkovelkakirjan tai talletuksen) optio-osasta ja velkaosasta. Strukturoidun joukkovelkakirjan markkina-arvo kattaa näiden kahden sen osan arvot. Edellä mainittuja tietoja ei sisällytetty vakuutuksen ehtoihin eikä rahaston sääntöihin; vakuutuksen ehdoissa todettiin ainoastaan, että vakuutusrahaston varat sijoitetaan investointipankki BV:n todistuksiin.
- 13 Vakuutuksen ehdoissa kuten ei rahaston säännöissäkään ei ilmoitettu myöskään yksityiskohtaisesti, mihin perustuu tarkastellussa tuotteessa käytetty velkavipumekanismi ja millaisia seurauksia siitä on osuustilin arvolle, erityisesti sitä, että sekä tuotto että tappio lasketaan sijoitetun vakuutusmaksun koko määrästä. Yksittäisen osuuden arvoon ja sen arvon huomattavaan laskuun sijoituksen alkuvaiheessa vaikutti se, että kyseiset omaisuuserät (strukturoidut joukkovelkakirjat), joihin rahaston varat oli sijoitettu, ovat osittain maksettuja rahoitusvälineitä, mikä johtuu velkavipumekanismista.
- 14 Kun Bank Y:n työntekijä R.N. tarjosi tuotetta, hän kertoi asiakkaille, että kyseessä on sijoitustuote, jossa on sopimuksen päättyessä takuu pääomalle. Jos sopimus päätettäisiin aiemmin, pääomatakuuta ei olisi, ja asiakas maksaisi selvitysmaksun. Pääomatakuu kattoi asiakkaan koko sopimuskauden aikana maksaman määrän.
- 15 Kantajalle selvitettiin velkavipumekanismi siten, että ilmoitetusta sijoituksen määrästä 101 250 PLN hänen pitäisi maksaa 20 prosenttia ja loput tulisi pankilta. Tuottoa kerryttäisi koko ilmoitettu määrä eli 101 250 PLN. Kantajalle ei tapaamisessa sijoitusneuvoja R.N:n kanssa kerrottu tuotteeseen liittyvistä riskeistä eikä siitä, että myös tappio lasketaan ilmoitetun määrän perusteella.
- 16 Koko L-nimisen tuotteen suunnitteli vakuutusyhtiö Ż. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä. Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, oli kantajan vakuuttamisprosessissa ainoastaan vakuutuksenottajana eikä se vaikuttanut tuotteen ominaispiirteisiin. Bank Y. ei osallistunut kyseisen tuotteen suunnitteluun. Bank Y. sen sijaan valmisteli koulutusaineiston vakuutusyhtiö Ż:n tuotteita tarjoavien Bank Y:n työntekijöiden koulutuksen tarpeita varten. Vakuutusyhtiö Ż hyväksyi kyseisen koulutusaineiston.
- 17 R.N. osallistui tuote- ja myyntikoulutuksiin. Tuotetta L. koskenut koulutus kesti noin kaksi viikkoa ja se koski muun muassa tuotevalikoimaa, tuotteen rakennetta, tuotteen periaatteita sekä myyntimenetelmiä. Bank Y:n työntekijät, jotka tarjosivat sijoitustuotteita, saivat koulutusta myös sijoitustuotteiden rakenteesta, niiden taloudellisista seikoista ja periaatteista.

- 18 Kantaja päätti olla jatkamatta sopimusta sen jälkeen, kun hän oli tutustunut tietoihin osuustilinsä saldosta, joka oli selkeästi maksettujen vakuutusmaksujen summaa pienempi. Kantaja irtisanoi vakuutus sopimuksen 4.4.2017 päivätyllä kirjeellä ja vaati vastaajaa palauttamaan kaikki maksetut varat. Vakuutusyhtiö Ż. kieltäytyi hyväksymästä kantajan vaatimusta 25.4.2017 päivätyllä kirjeellä.
- 19 Vakuutus sopimuksen päättymispäivänä tilillä olevien varojen määrä oli 37 161,15 PLN. Vakuutusyhtiö Ż. kuittasi selvitysmaksun, jonka määrä oli 18 580,58 PLN (50 prosenttia osuustilin arvosta). Kantajan sopimuksen voimassaoloaikana maksamien vakuutusmaksujen summa oli 58 806 PLN.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 20 Kantajan mukaan vakuutuksen L. ehdot sisälsivät yleisluonteisia, epäselviä, epätarkkoja ja siten sellaisia ehtoja, jotka johtavat harhaan kantajana olevaa kuluttajaa, joka ei voinut niiden perusteella määrittää itsenäisesti hankitun tuotteen luonnetta ja rakennetta.
- 21 Siltä osin kuin voidaan katsoa, että vakuutettu on voinut saada vakuutuksenantajalta tiedon niin sanottujen osuuksiensa määrästä, niin osuuden arvo riippui vakuutusrahaston arvosta kokonaisuutena. Vakuutuksen L. ehdoissa ei määritelty kuitenkaan tämän viimeksi mainitun arvon (vakuutusrahaston arvo kokonaisuutena) määrittämistapaa, tältä osin viitattiin rahaston sääntöihin. Rahaston sääntömääräysten mukaan puolestaan osuuden arvo on rahaston nettovarojen arvon ja kaikkien osuuksien määrän osamäärä. Nettovarojen arvo on määritelty varojen arvoksi, josta on vähennetty velvoitteet. Rahaston nettovarojen määrittämistapa puolestaan määriteltiin vastaajana olevan vakuutusyhtiön laatimissa rahaston säännöissä hyvin yleisluonteisesti toteamalla, että kyseinen arvo määritellään ”markkina-arvon mukaan, joka sallii niiden arvon luotettavan kuvaamisen noudattaen arvon määrittämisessä varovaisuusperiaatetta”. Rahaston säännöissä ei sen sijaan todettu, kuka suorittaisi arvonmäärittäksen ja millä tavoin.
- 22 Rahaston säännöistä käy ilmi, että vakuutusrahaston varat sijoitettaisiin investointipankki BV:n eli ulkomaisen yhtiön, joka ei toimi Puolassa, liikkeelle laskemiin todistuksiin ja todistusten tuotto perustuu indeksiin, josta rahaston säännöissä käytetään nimitystä BV INDEX. Kyseisissä säännöissä todettiin, että indeksin on muodostanut investointipankki BV. Kantaja puolestaan totesi, että sääntömääräyksissä ei määritellä, millaisten objektiivisten perusteiden perusteella tämän indeksin arvot määritellään.
- 23 Vakuutuksen L. ehdoissa niin kuin ei rahaston säännöissäkään ei ilmoitettu sitä, mitkä ovat rahaston osuuksien arvonmäärittämisperiaatteet ja -menetelmät sopimuksen voimassaoloaikana ja sen irtisanomisen yhteydessä.
- 24 Rahaston sääntöjen tarkastelu johti kantajan päätelmään, että vakuutetulle vakuutus sopimuksen perusteella suoritettavien etuuksien määrää ei määritetä objektiivisesti varmennettavissa olevan ja yleisesti saatavilla olevan

markkinatiedon pohjalta, vaan sellaisiin tapoihin, perusteisiin ja tietoihin perustuvalla tavalla, jota ei ilmaista vakuutuksen ehdoissa eikä rahaston säännöissä.

- 25 Kantaja totesi, että kun sijoitusneuvoja tarjosi tuotetta, tämä ei kertonut hänelle, että tuottoon kohdistuvan riskin lisäksi on mahdollista, että kantaja ei saa takaisin maksettua pääomaa. Sijoitusneuvoja ei varoittanut kantajaa siitä, että tämä voi kärsiä vahinkoa silloinkin, kun indeksi, johon rahasto perustuu, kasvaa.
- 26 Kantaja totesi, että käytäntö myydä tuotteita, jotka ovat tosiasiaassa sijoitustuotteita ja soveltumattomia asiakkaan tarpeisiin, ja kertoa epäluotettavasti asiakkaille (mukaan lukien painottaa mahdollisuutta keskimääräistä tuottoa suurempaan tuottoon ja lisäksi marginalisoida tietoa riskistä) on sopimaton.
- 27 Kanteeseen antamassaan vastauksessa vastaaja vakuutusyhtiö Z. vaati kanteen hylkäämistä kokonaisuudessaan ja vastaajan velvoittamista korvaamaan kantajalle oikeudenkäyntikulut. Vastaaja vetosi muun muassa vakuutusyhtiö Z:n passiivilegitimaation puutteeseen sen väitteen osalta, joka liittyy väitettyihin sopimattomiin markkinakäytäntöihin, koska kantajan väitteet koskevat vakuutuksenottajan eli Bank Y:n työntekijän vakuutustuotteiden myyntiprosessia, ei vastaajana olevan vakuutusyhtiö Z spółka akcyjnan toimia ja laiminlyöntejä. Samalla esitettiin väite tätä koskevien vaatimusten vanhentumisesta.
- 28 Vastaaja viittasi sopimattomia markkinakäytäntöjä koskevaan väitteeseen ja totesi, että kantaja ei osoittanut, että tuotteen tarjoamisen ja kantajan ryhmävakuutus sopimukseen liittymisen yhteydessä on sovellettu sopimattomia markkinakäytäntöjä. Vastaaja kiisti syyllistyneensä sopimattomaan markkinakäytäntöön. Kantaja ei osoittanut, että vastaaja tarjosi tuotetta sopimattomalla tavalla esittämällä sen piirteet harhaanjohtavasti.
- 29 Todettiin myös, että Bank Y. erillisenä toimijana ehdotti asiakkailleen liittymistä vakuutus sopimukseen vakuutettuina harjoittamansa liiketoiminnan yhteydessä. Näin ollen Bank Y:n toteuttamat toimet olivat kyseisen toimijan omaan lukuunsa ja omissa nimissään toteuttamia toimia.
- 30 Vastaajana oleva vakuutusyhtiö täytti tiedonantovelvollisuudet ja kaikki vakuutusta koskevat tiedot sisältyivät kantajan saamiin asiakirjoihin. Siten kantaja tiesi hyvin, millainen on luonteeltaan tuote, johon hän liittyy. Koska kantaja tunsu tuotteen luonteen ja hänellä oli mahdollisuus tutustua siihen liittyviin riskeihin jo ennen siihen liittymistä, ei voida katsoa, että kantajan etua olisi vahingoitettu.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntö perusteista

- 31 Direktiivin 2005/29/EY 2 artiklan d alakohtaan sisältyvä kaupallisten menettelyjen määritelmä on hyvin yleisluonteinen. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että tämän käsitteen soveltamisalaan on sisällytettävä kaikki elinkeinonharjoittajan toiminnan ja laiminlyöntien muodot, jotka voivat

mahdollisesti tai tosiasiallisesti vaikuttaa sellaisiin kulutusvalintoihin ja - päätöksiin, jotka liittyvät suoraan tuotteen myymiseen tai myynnin edistämiseen. Siten kansallisen oikeuden mukaan katsotaan, että sopimaton markkinakäytäntö kattaa kaikki elinkeinonharjoittajan käyttäytymisen muodot, jos toiminnan tai laiminlyönnin ja myynninedistämisen tai kuluttajan suorittaman tuotteen hankinnan välillä on suora yhteys. On todettu, että kaupallisen käytännön käsitteeseen kuuluvat seuraavat elinkeinonharjoittajan toimet: mainonta, kaupalliset tiedot, markkinointi ja myynninedistäminen.

- 32 Vaikuttaa siltä, että unionin tuomioistuin ei ole tähänastisessa oikeuskäytännössään vielä nimenomaisesti ottanut kantaa syy-yhteyden käsitteen merkitykseen direktiivin 2005/29/EY perusteella. Kansallisessa oikeuskäytännössä Sąd Najwyższy (ylin tuomioistuin, Puola) on käsitellyt suoran yhteyden kysymystä ja on todennut, että sopimattomien markkinakäytäntöjen torjumisesta annettua lakia sovelletaan toimintaan tai laiminlyönteihin, jotka liittyvät suoraan myynninedistämiseen tai kuluttajan suorittamaan tuotteen ostoon, eivätkä relevantteja ole ainoastaan elinkeinonharjoittajan markkinointitoimet, vaan myös muut tavat erottaa hänen tuotteensa markkinoilla tarjottavista tuotteista.
- 33 Tässä asiayhteydessä ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle on epäselvää, syyllistyykö direktiivissä 2005/29/EY tarkoitettuun sopimattomaan markkinakäytäntöön myös elinkeinonharjoittaja, joka on laatinut vakioehdon eli vakuutuksen ehdot ja vakuutusrahaston säännöt, jotka ovat toisen elinkeinonharjoittajan valmisteleman myyntitarjouksen toimivuuden perusta. Vakioehdon laatija (vakuutuksenantaja) ei saata tuotetta suoraan markkinoille eikä ole suoraan vastuussa tuotteen saattamisesta markkinoille. Tämän tekee hänen sopimuspuolensa (vakuutuksenottaja). Tätä taustaa vasten heräsi epäily siitä, voidaanko tällaisessa suhteiden asetelmassa katsoa, että direktiivissä 2005/29/EY tarkoitettuun sopimattomaan markkinakäytäntöön syyllistyy myös vakioehdon laatija?
- 34 Käsiteltävän asian tilanteessa kantajalle tarjottiin mahdollisuutta liittyä ryhmähenkivakuutus sopimukseen (kuoleman- ja elämänvaravakuutus), joka on sidottu vakuutusrahastoon L. Ryhmävakuutus sopimuksen tekivät vakuutusyhtiö Ż. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, ja Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä. Tässä oikeussuhteessa, jossa on kolme osapuolta, vakuutusyhtiö Ż. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, on vakuutuksenantaja, tuotteen suunnittelija ja suhteessa kuluttajaan sovellettavan vakioehdon eli vakuutuksen L. ehtojen, taulukon maksuista ja vakuutusmaksujen rajoista ja vakuutusrahaston sääntöjen laatija. Bank Y. spółka akcyjna, jonka kotipaikka on W:ssä, oli puolestaan vakuutuksenottaja, joka oli samanaikaisesti vakuutusten tosiasiallinen jakelija. Juuri Bank Y. oli vastuussa ryhmävakuutus sopimus L:ään liittyvien asiakkaiden hankkimisesta ja Bank Y. vastasi myös myyntitarjouksen esittämisestä ja tuotteen esittelystä kantajalle. Nyt käsiteltävässä asiassa kerätyistä todisteista eli Bank Y:n antamista tiedoista käy ilmi, että vakuutuksenantaja eli vastaaja vakuutusyhtiö Ż. hyväksyi

koulutusaineiston Bank Y:n työntekijöiden tuotetta L. koskevia koulutuksia varten. Bank Y. ei vakuutuksenottajana sen sijaan vaikuttanut ollenkaan tuotteen ominaispiirteisiin eikä se osallistunut kyseisen tuotteen suunnitteluun.

- 35 Kun toimijoiden suhteiden asetelma on tällainen, herää kysymys, kuka toimijoista on vastuussa sellaisesta sopimattomasta menettelystä kantajaa kohtaan, joka perustuu tuotteen esittelyyn harhaanjohtavan vakioehdon perusteella? Direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 1 kohdasta vaikuttaa ilmenevän, että vastuussa on elinkeinonharjoittaja, jonka toimintaan tuotteen markkinoille saattaminen liittyy eli esillä olevassa asiassa vakuutuksenottaja. Mainitun säännöksen sisällössä vaikutetaan nimittäin keskittyvän sopimattoman markkinakäytännön käsitteen merkitykseen ainoastaan niiden seikkojen osalta, jotka liittyvät sopimuksen tekemiseen ja tuotteen esittelyyn kuluttajalle, ei aiempaan vaiheeseen, joka liittyy itse tuotteen kehitykseen ja vakioehdon sisällön määrittämiseen. Myös direktiivin 2005/29/EY johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa puututaan kaupallisiin menettelyihin, joilla pyritään välittömästi vaikuttamaan kuluttajien kaupallisiin ratkaisuihin suhteessa tuotteisiin.
- 36 Toisaalta kun otetaan huomioon sellaisten velvoitesuhteiden suuri määrä ja monimuotoisuus, joissa on osapuolena kuluttajia, tällainen tulkinta ei kuitenkaan vaikuta oikealta varsinkaan direktiivin 2005/29/EY johdanto-osan 13 perustelukappaleen eikä myöskään direktiivin johdanto-osan perustelukappaleissa korostetun elinkeinonharjoittajan tiedonantovelvollisuuden (erityisesti rahoituspalvelujen osalta kyseisten alojen monimutkaisuuden johdosta) eikä myöskään tavoitteen, joka on kuluttajien luottamuksen lisääminen liiketoimiin, taustaa vasten. Tällä on olennainen merkitys käsiteltävässä asiassa todettujen tosiseikkojen taustaa vasten. Kantaja nimittäin väittää, että vastaajana oleva vakuutuksenantaja (joka vastaa tuotteen ja vakioehdon rakenteesta) soveltaa sopimatonta markkinakäytäntöä, joka perustuu siihen, että häntä johdetaan harhaan toisen elinkeinonharjoittajan hänelle tarjoaman tuotteen piirteiden osalta. Vakuutuksenantaja puolestaan väittää, että se ei voi vastata sopimattomasta markkinakäytännöstä, koska se ei ollut vastuussa tuotteen saattamisesta markkinoille. Samalla tuomioistuimen toteamuksista käy ilmi, että tuotetta tarjottiin kantajalle vakuutuksen L. ehtojen ja rahaston sääntöjen perusteella, jotka on laatinut vastaajana oleva vakuutusyhtiö Z. Kyseiset asiakirjat olivat samalla vakioehto, joka luovutettiin kuluttajalle vasta, kun hän oli allekirjoittanut ilmoituksen liittymisestä sopimukseen.
- 37 Tuomioistuimen epäilykset eivät koske itse vakuutuksenottajan eli Bank Y:n vastuuta tuotteen harhaanjohtavasta esittelystä. Epäilyksiä herättää kuitenkin tilanne, jossa kuluttajalle ei ole esittelyn aikana annettu täydellisiä ja selkeitä tietoja hankittavasta tuotteesta, tässä tapauksessa vakuutuksesta, joka on sidottu vakuutusrahasto L:ään, eikä näitä tietoja ole myöskään sisällytetty suoraan vakioehtoon eli vakuutuksen L. ehtoihin eikä rahaston sääntöihin. Tuomioistuimen mielestä herää siten kysymys, voidaanko sopimattomana kaupallisena menettelynä pitää sitä, että sellaisessa tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittaja ei vaiheessa, jolloin tuotetta tarjotaan ja esitellään

kuluttajalle, ole mukana, elinkeinonharjoittaja käyttää sellaista vakioehtoa, joka ei täytä läpinäkyvyyden periaatetta ja joka keskivertokuluttajalle on käsittämätön ja epäselvä eikä kuluttaja sen perusteella pysty muodostamaan kuvaa tuotteen peruspiirteistä?

- 38 Käsiteltävän asian tilanteessa on kyse vaiheesta, jolloin tuotetta tarjotaan kuluttajalle vielä ennen liiketoimen toteuttamista. Yksi elinkeinonharjoittaja (vakuutusentantaja) esittelee tuotteen toisen elinkeinonharjoittajan (vakuutusentantajan) toimittaman vakioehdon perusteella. Samaan aikaan tuomioistuimen mielestä vakuutusentantajan laatima vakioehto muotoiltiin tavalla, joka voi johtaa harhaan. Erityisesti vakioehdossa (erityisesti rahaston säännöt) viitataan tuotteen arvon määrittämistävän osalta sellaisiin kirjanpidon monimutkaisiin periaatteisiin ja rahoitusvälineiden arvon määrittämiseen, jotka sisältyvät muihin yksityiskohtaisiin sääntöihin mainitsematta samalla kyseisiä sääntöjä sekä selvittämättä selkeästi ja yksiselitteisesti kuluttajalle mihin tämä arvonmäärittäminen perustuu ja miten se ”toimii”.
- 39 Tässä tilanteessa herää kysymys, kuuluuko kaupallisen menettelyn käsitteen soveltamisalaan direktiivin 2005/29/EY perusteella myös elinkeinonharjoittajan toiminta, joka perustuu sellaisen harhaanjohtavan vakioehdon laatimiseen, joka tämän jälkeen on toisen elinkeinonharjoittajan myyntitarjouksen toimivuuden perusta ja samalla määrittäjä kuluttajan ja vakuutusentantajan välisen velvoitteen sisällön. Jos kaupallisen menettelyn käsitteen soveltamisalaan kuuluu myös elinkeinonharjoittajan toiminta, joka perustuu harhaanjohtavan vakioehdon laatimiseen, onko direktiivin 2005/29/EY perusteella sellainen elinkeinonharjoittaja vastuussa sopimattomasta kaupallisesta menettelystä kuluttajaa kohtaan, joka on vastuussa harhaanjohtavan vakioehdon muotoilusta vaiko myös elinkeinonharjoittaja, joka tällaisen vakioehdon perusteella esittelee tuotteen kuluttajalle ja on suoraan vastuussa tuotteen saattamisesta markkinoille, vai onko direktiivin 2005/29/EY perusteella katsottava, että molemmat elinkeinonharjoittajat ovat vastuussa?
- 40 Lisäksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 2 kohdan perusteella toteutus, että kaupallinen menettely on sopimaton, ei vaikuta suoraan sopimuksen pätevyyteen, mutta se voi olla yksi niistä seikoista, joihin toimivaltainen tuomioistuin voi nojautua arvioidessaan jonkin sopimuksen ehtojen kohtuuttomuutta direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdan nojalla.
- 41 Tässä asiansuhteudessa ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle on epäselvää käsiteltävän asian tilanteessa se, onko sopimattomien markkinakäytäntöjen torjumisesta annetun lain 12 §:n 1 momentin 4 kohdan tulkinta, joka johtaa siihen, että kuluttajalle annetaan kansallisten säännösten perusteella oikeus vaatia sopimuksen pätemättömäksi toteuttamista, jos osoitetaan, että sopimus on tehty, koska elinkeinonharjoittaja on soveltanut sopimatonta kaupallista menettelyä, direktiivin 2005/29/EY 11 artiklan, 11a artiklan, 13 artiklan ja 3 artiklan 2 kohdan mukainen?

- 42 Julkisasiamies Verica Trstejakin 29.11.2011 esittämässä ratkaisuehdotuksessa asiassa Jana Pereničová ja Vladislav Perenič v. S.O.S. financ, spol. sro (C-453/10, EU:C:2011:788, kohta 83-86) todetaan, että direktiiviin 2005/29/EY ei sisälly mitään sellaisia säännöksiä, joiden mukaan sopimusehto olisi pätemätön. Sen sijaan direktiivin 2005/29 3 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”direktiivillä ei rajoiteta sopimusoikeutta eikä erityisesti sopimuksen pätevyyttä, tekemistä tai vaikutusta koskevia sääntöjä”.
- 43 Jos katsotaan, että on ristiriidassa direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 2 kohdan kanssa antaa kuluttajalle kansallisten säännösten puitteissa oikeus peruuttaa itsenäisenä seuraamuksena sopimus, jonka tekemiseen on vaikuttanut sopimaton markkinakäytäntö, lisäepäilyjä herättää direktiivin 2005/29/EY ja direktiivin 93/13 mahdollinen yhtymäkohta ja mahdollisuus saattaa arvioitavaksi se, että elinkeinonharjoittaja käyttää käsittämätöntä ja epäselvää vakioehtoa, jonka perusteella kuluttaja ei pysty muodostamaan kuvaa tuotteen peruspiirteistä eikä hänelle aiheutuvasta sijoitusriskistä direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan perusteella?
- 44 Sitä, että elinkeinonharjoittaja ei anna yksityiskohtaisia tietoja kuluttajalle, voidaan pitää sopimattomana markkinakäytäntönä. Kun otetaan kuitenkin huomioon direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 2 kohdan mukainen periaate, että kyseisellä direktiivillä ei rajoiteta sopimusoikeutta eikä erityisesti sopimuksen pätevyyttä, tekemistä tai vaikutusta koskevia sääntöjä, herää kysymys, ovatko direktiivin 93/13 säännökset asianmukainen perusta, jonka nojalla tuomioistuin voi puuttua yksittäiseen velvoitesuhteeseen, kuten kuluttaja vaatii riidassa elinkeinonharjoittajan kanssa. Näin ollen nousee esiin kysymys siitä, onko rahaston sääntöihin sisältyviä sopimusehtoja, joiden osatekijänä on kokonaisuudessaan kuluttajaan sopimuksen kestoaikana kohdistuva sopimuksesta johtuva sijoitusriskin jakautuminen ja laajuus, arvioitava direktiivin 93/13 5 artiklan perusteella.